

11. Stabilizálás – fagyasztás

Amennyiben nem lehet azonnali szabad levegőn szárítást alkalmazni az elázott anyag mennyisége, a károsodás mértéke, vagy a tárgyak fizikai állapota miatt, akkor fontos stabilizálni a tárgyakat a károsodott állapotukban, hogy a kezelés elhalasztható legyen.

Könyvtári és levéltári anyag túlnyomó részénél a -18°C -ra történő lefagyasztással megelőzhető a további károsodás. A lefagyasztás nem jelenti a tárgy szárítását, de megakadályozza a penész fejlődését, a lapok összetapadását, színes anyagok migrációját, a tinta levérését, a duzzadást és deformálódást. A lefagyasztott darabok tárolhatók és később liofilizálással, vagy kisebb adagokban ellenőrzött körülmények között felengedve szabad levegőn megszáradhatók.

Ha tehát szükségesnek ítéljük a mélyfagyasztást, a köteteket, iratcsomókat be kell csomagolni. A mozgatásukra az 5. pontban leírtak érvényesek. Fontos, hogy a fagyasztás gyorsan történjen, így kis jégkristályok keletkezzenek a papírban, bőrben kevéssé roncsolva azok szerkezetét.

A kötetek védőborítóját nem kell eltávolítani, és nem kell belövő papírokat sem alkalmazni.

A katasztrófatervnek tartalmaznia kell egy előzetes megegyezést (rendelkezésre állási szerződés) olyan céggel, mely képes akár nagy mennyiségben lefagyasztani a vizes anyagot. Ellenőrizni kell, hogy a fagyasztó cég hajlandó-e szennyezett anyagot is fagyasztani és tárolni (közönséges étel fagyasztó cégek nem biztos, hogy hajlandók erre). Ezen kívül érdemes körülnézni, hogy a közelben található-e olyan

lehetőség, ahol kis mennyiséget le lehet fagyasztani (múzeum, egyetem, restauráló labor, aminek van fagyasztó szekrénye, ládája).

Nem fagyaszthatók a fényképek, mikrofilmek, hang- és videoszalagok. Kezelésükhöz javasolt szakemberhez fordulni. Ezeket, ha átnedvesedtek, tiszta hideg vízbe kell meríteni és meg kell akadályozni, hogy a szennyeződések rászáradjanak a felületükre. Szárításuk levegőn ajánlott.

Az egyetlen olyan tárgytípus a levéltári könyvtári anyagban, ami nem stabilizálható, az üveg negatív. Esetében a mozgatást a minimálisra kell redukálni a törés veszélye miatt, és azonnal a helyszínen szabad levegőn meg kell szárítani.

12. Tömeges szárítás - liofilizálás

Egy nagy árvíz esetében a szabad levegőn szárítás nem jöhet szóba a nagy mennyiségű elázott anyag miatt. Ilyenkor alkalmazták a vákumos fagyasztva szárítást. Az elázott és lefagyasztott anyagot szárító kamrába viszik, ahol a légköri nyomást csökkentik, és a vizet elpárologtatják normál környezeti hőmérsékleten.

